

RAZBOIUL RECE: VECTORII

MĂRCĂU FLAVIUS-CRISTIAN¹
CIOREI MIHAELA ANDREEA²

Tun. Un instrument intrebuintat pentru rectificarea granitelor nationale!

Ambrose Bierce

ABSTRACT:

THOUGHOUT MILITARY HISTORY, THE FORMS AND THE PROCEDURES OF LEADING THE MILITARY FORCE KNEW A LOT OF CHANGES AND IMPROVEMENTS, BECAUSE OF APPEARANCE, DEVELOPMENT AND MODERNIZATION MILITARY TECHNIQUE, OF THE SITUATIONS DYNAMICS, POLITICO-STRATEGIQUES IN GENERAL AND THE EVOLUTION OF GEOPOLITICS CONDITIONS STATES, THE DIFFERENT POSSIBILITIES OF THIS TO PROMOVATE THE NATIONAL INTERESTS, ALL BEING VARIABLES ALONG THE DIFFERENT DEVELOPMENT STAGES.

1. Scurt istoric

De-a lungul secolelor artileria a constituit domeniul cu cea mai intensă contribuție la „procesul tehnic” al tristei arte de a ucide și de a distruge. Prima utilizare a artileriei este consemnata în Europa de războiul de 100 de ani dintre Franța și Anglia. În 1346, bătălia de Crecy, pe câmpul de luptă își fac apariția cele dintâi tunuri. Acestea erau extrem de primitive, fiind construite din bare de bronz sau fier lipite între ele și „consolidate” cu cercuri de fier. Cu ajutorul acestora se lansau la doar câteva sute de metri proiectile sferice din piatră, dar după câteva trageri, aceste tunuri de deteriorau. În 1370 se fabrică în

¹ Masterand în cadrul Universității Constantin Brâncuși din Târgu-Jiu, la Facultatea de Administrație Publică și Studii Politice Comparate, specializarea Sisteme Administrative și Relații Internaționale.

² Masterand în cadrul Universității Constantin Brâncuși din Târgu-Jiu, la Facultatea de Administrație Publică și Studii Politice Comparate, specializarea Administrație Publică Europeană

atelierele republicii venețiene primele tunuri turnate din bronz care se dovedeau a fi mult mai rezistente și eficiente, deoarece raza de acțiune a tunului creștea cu 2-4 km.

Mai târziu, la începutul secolului al XVI-lea, se utilizează fonta, un aliaj mai rezistent și mai ieftin decât bronzul. Tehnologia de fabricație este și ea mult simplificată; ceea ce face că tunurile să câștige un rol tot mai important pe câmpurile de luptă. În jurul anilor 1630 s-au inventat proiectilele umplute cu pulbere. Acestea erau dotate cu dispozitive de amorsare ce provocau explozia încărcăturii ghiulelei după un anumit timp, mai scurt sau mai lung, în funcție de lungimea fitilului declanșator.

Secolul al XVIII-lea aduce nu doar diversificare și perfecționarea pieselor de artilerie, ci și o dezvoltare a „științei balistice”. În 1784 Henry Shreppnell a umplut un obuz cu gloanțe de oțel care, la explozia încărcăturii, acestea s-au răspândit în toate direcțiile împreună cu schijele proiectilului. Începând cu secolul XIX s-au adus perfecționări tot mai ample artileriei. Datorită faptului că se beneficia de acumulările gnoseologice din domeniul chimiei, metalurgiei și fizicii, mecanici, etc., tunurile deveneau arme tot mai puternice. Desuetul praf de pușcă a fost înlocuit de explozivi tot mai puternici; fulmicotonul descoperit de C. F. Schonbeim în 1845, nitroglicerina inventată în 1846 de A. Sobrero și realizată sub forma de dinamită în 1867 de către A. Nobel, pulberea fără fum pe bază de nitroceluloza pusă la punct de P. Vieille în 1885, melinita balistică sau cordită realizate în anii 1880 și 1890. După aceea piesele de artilerie au fost executate după vestitele modele Krupp din oțel, iar pentru a mări traiectoria obuzelor, țevile erau prevăzute cu striiațiuni interioare elicoidale care ofereau proiectilelor o mișcare de rotație în jurul axei proprii.

Cele două conflagrații mondiale au dat artileriei o nouă ocazie de a progresa și mai mult. Erau puse la punct tunurile „specializate” împotriva aviației, având o putere mai mare de tragere, împotriva recent inventatelor vehicule blindate.

2. Tipologia și fizionomia războaielor – delimitări conceptuale

Acțiunile sunt de fapt, cele care crează tipologia structurilor. De-a lungul timpurilor, ele au evoluat de la confruntarea directă între două armate, într-o singură bătălie decisivă, la campanii militare și acțiuni complexe, desfășurate timp îndelungat pentru spații imense, pe mai multe direcții de operații, și de aici, la complexe de acțiuni informaționale politice, diplomatice, economice și, de aici, în ultimă instanță militare. Această ultimă configurație

este cea a unui însoțitor permanent necesar al societății omenești pe care-l putem numi război conținu³.

Conceptele de conflict armat și de război

Conflictul armat constituie etapa superioară a crizei, situația ei limită și constă în escaladarea disputelor și tensiunilor și folosirea forței armate pentru rezolvarea disputelor, exercitarea presiunilor, impunerea unui anumit tip de comportament. Sfera de noțiune de conflict armat nu este mai largă decât cea a noțiunii de război, deși se manifestă tendința de înlocuire a unui prin celălalt sau de suprapunere a acestora. Conflictul armat nu este identic cu războiul. Din perspectiva statului agresor poate fi conflict armat, dar pentru statul agresat este război. Conflictul armat are o singură componentă și anume luptă armată. Sfera de cuprindere a războiului este mult mai vastă și în cadrul acesteia, luptă armată este componenta principală. Așa dar, războiul include conflictul armat⁴.

Heraclit a denumit războiul ca fiind „părintele și regele tuturor lucrurilor: pe unii îi fac zei, pe alții oameni, pe unii robi, pe alții liberi”. Dar, războiul, definit în sens clasic este o confruntare între două sau mai multe state, alianțe sau coaliții. Se poate spune faptul că este un efect al politicii sau al eșecului acestuia.

Tipologii specifice ale războiului

Lumea este, în esența ei, dinamică și conflictuală. Unitatea lumii constă în unitate și complementaritatea sistemelor ei de valori, în ceea ce s-a acumulat de-a lungul secolelor și mileniilor, privind știința, economia, cultura, exploatarea și protecția ființei umane și a mediului ei de viață. Dimensiunea conflictuală a lumii constă în diversiunea și antagonismul intereselor, în lupta pentru resurse și pentru piețe, precum și în acumulările tensiunilor și prejudecăților (...) tipologia conflictelor este foarte complexă, generală și are o dinamică greu de sesizat, de evaluat și de gestionat⁵.

Aparent, toate războaiele sunt la fel. Ele se caracterizează prin existența unui scop politic, unui obiectiv politic și a unor obiective militare, prin beligeranța, violență, un sistem de legi și principii rămase, în esența lor neschimbate de-a lungul istoriei. Deci, în teorie toate războaiele sunt la fel. Însă în realitate nici un război nu seamănă cu altul. Fiecare este în felul lui, unic și ne-repetabil. Mai mult, deși războiul este guvernat, în

³ Gheorghe Vaduva, *Principii ale războiului și luptei armate – realități și tendințe*, (București: Universitatea de apărare Carol I), 20

⁴ Emil Strainu, *Războiul geofizic* (București: Solaris Print, 2009), 36-37

⁵ Emil Strainu, *Războiul geofizic* (București: Solaris Print, 2009), 36-37

esență, de aceleași legi și de aceleași principii, rareori beligerante, desprind învățămintele necesare. Și rareori, ei se conformează normelor și principiilor stabilite, adică regulilor și obiceiurilor războiului. Cu mici excepții, de-a lungul istoriei, fiecare război și-a avut „legile” și „principiile lui” (...). Tipologia războaielor viitorului nu reprezintă, nici din punct de vedere teoretic, nici din punct de vedere practic același lucru. Tipologia războaielor viitorului se înscrie, fără îndoială, într-o proiecție largă și diversificată, cu funcții predictive. Sistemele de arme, înaltă tehnologie și tehnologia informației, deși reprezintă pilonii tehnologiei ai războiului viitorului, nu vor avea decât în mică măsură o evoluție în sine; ele vor răspunde, fără îndoială interesului vital, configurării politice a confruntării⁶.

Războiul are, dintotdeauna, o dublă ipostază:

- a) Ca soluție aleasă
- b) Ca soluție impusă.

Granița dintre ales și impus este flexibilă; problemă rămâne deschisă diplomația și dreptul internațional nereușind până la această dată, să o rezolve definitiv, ci doar concret, pentru fiecare caz în parte și numai în măsura în care s-a dorit acest lucru.

Războiul este cauzat în principiu de interesele geopolitice și geostrategice ale unor state sau grupări de state, mai mari sau mai mici, care nu au sau nu vor să folosească alte mijloace pentru a-și impune voința, și vizează crearea unui fapt împlinit sau promovarea comunității internaționale, a organismelor internaționale sau a marilor puteri în folosul propriu⁷.

3. Arma atomică

În intervalul 1946-1949, SUA au o poziție privilegiată, americanii fiind singurii deținători ai arme atomice. Victoria era certă, în caz de conflict, respectându-se o singură condiție: precizia în lovirea centrelor vitale ale adversarilor⁸. Viteza vectorilor nu este foarte importantă. Contează doar raza de acțiune a avioanelor și capacitatea lor de a dejuca sistemele de apărare antiaeriană a adversarilor⁹.

⁶ Gheorghe Vaduva, Principii ale războiului și luptei armate – realități și tendințe, (București: Universitatea de apărare Carol I), 51-52

⁷ Emil Strainu, Războiul geofizic (București: Solaris Print, 2009), 47

⁸ Adrian Gorun; Geopolitica, Geostrategie, Globalizare, (Targu-Jiu: Academica Brancusi, 2010), 64-65

⁹ Adrian Gorun; Geopolitica, Geostrategie, Globalizare, (Targu-Jiu: Academica Brancusi, 2010), 64-65

Dar unicitatea supremației SUA este de scurtă durată, contextul modificându-se radical după ce URSS experimentează bomba de tip A (1949) și bomba de tip H (1954). Philippe Bretton, Jean-Pierre Claudet, Claude Delmas, Pierre Gallois s.a. consideră că problemele ce țin de vectori devin esențiale: va câștiga tara care va putea să-și distrugă adversarul înainte ca acesta să poată riposta. Apare o altă condiție legată de victorie – apropierea de obiectiv: „avantajul revine țării ale cărei baze sunt mai apropiate de centrele vitale ale adversarilor”¹⁰.

De altfel, Bernard Brodie preciză faptul că „obiectivul suprem al strategiei noastre militare era câștigarea războiului, din acest moment acesta va fi acela de a evita războiul”.

În această perioadă marcată de monopolul atomic nuclear o putem caracteriza și în plan teoretic de cercetările ce privesc înțelegerea noii descoperiri. Cum nimic nu este întâmplător, în această perioadă SUA nu au reușit să-și schimbe superioritatea lor absolută de care aveau parte, într-un instrument politic mult mai avantajos pentru ei. În realitate, nu se poate spune că între anii 1945-1949 exista o adevărată situație de descurajare, ci mai degrabă, exista un fel de intimidare între părți.

Se poate preciza faptul că SUA se temeau după cea de-a doua conflagrație de un atac surprize sau că ar putea să mai înceapă un alt război la nivel mondial. De asemenea, americanii considerau faptul că dacă ar fi izbucnit un alt război, victoria ar fi de partea lor numai dacă provocau distrugerii masive inamicului. Henry Kissinger a afirmat, datorită aceste considerații, faptul că „doctrina distrugerii masive exista încă înainte de proclamarea ei de către John Foster Dulles”, în 1954, în perioada în care acesta era secretar de stat al SUA în timpul administrației Eisenhower.

Din perspectiva faptului că avantajul revenea țării ale cărei baze erau mai aproape de adversari, lucrurile erau diferite pentru URSS și SUA. Astfel, în URSS centrele strategice sunt dispersate pe o suprafață foarte mare, urmare a industrializării munților Urali și a Siberiei. Deci, pentru reușită, trebuia să se distrugă dintr-o singură lovitură toate centrele vitale ale acestei țări, americanii fiind nevoiți să prevadă intervențiile asupra unor ținte dispersate. Și dispuneau de această posibilitate întrucât bazele din Europa, Orientul Mijlociu și Extremul Orient le asigură capacitatea unei intervenții în timp scurt.

În SUA, centrele vitale sunt concentrate într-un spațiu mai redus – aproximativ un milion de km pătrați – în N-E țării (industrializare sudului a a Californiei nu era încă suficientă în anii `50). Deci, este asigurată pentru URSS condiția concentrării țintelor dar

¹⁰ Adrian Gorun; Geopolitica, Geostrategie, Globalizare, (Targu-Jiu: Academica Brancusi, 2010), 64-65

nu și condiția apropierei de tine, avioanele sovietice nedispunând de baze apropiate. Este posibilă lovirea foarte rapidă a tuturor obiectivelor din Europa Occidentale, însă centrele vitale ale SUA nu pot fi lovite într-un timp mai scurt de 10 ore (cu plecare din nordul URSS)¹¹.

4. Gândirea strategico-nucleară americană în timpul Războiului Rece

Strategia a apărut în arta militară, s-a extins în toate domeniile activității omenești, dar nu a părăsit nicio clipă spațiul ei de origine, izvorul ei¹².

Referindu-se la strategia americană, Herve Coutau-Begarie, președintele Institutului de Strategie Comparată (ISC) din Franța, în introducerea la un foarte interesant studiu despre relația strategică SUA-Europa al amiralului Bruno Colson, notează că o astfel de strategie nu este ușor de descifrat (...) ar fi totuși o gravă eroare să se considere că SUA nu au nicio strategie și nici un fel de politică. John Lewis Gaddis a reacționat cu virulență împotriva unei interpretări simpliste în cartea sa „Strategies of Containment” publicată în 1982. El a arătat că, în pofida divergențelor partizane și instabilității guvernamentale, politica externă americană are o coerență remarcabilă. Din această coerență rezultă, de fapt forța strategiei americane¹³.

O serie de autori, printre care T. Etzold, J. L. Gaddis și Paul Claval denumesc politica pe care au ales-o SUA, politica de containment care presupunea înconjurarea URSS cu un cordon „sanitar” de state legate prin alianțe susținute de SUA. Prin urmare, politica vigilenței active presupune concomitent așteptare și acțiune, acțiunea realizându-se tocmai prin această politică de containment.¹⁴

SUA au evoluat mereu în ceea ce privește evoluțiile cantitative și calitative pe planul cursei înarmărilor, dar preponderent, în cel al înarmărilor nucleare. SIPRI¹⁵ oferă următoarea clasificare în ceea ce privește clasificarea celor mai importante etape strategice: ripostă masivă, riposta reflexivă și descurajarea realistă¹⁶, în timp ce pe plan doctrinar preluate de NATO doar primele două etape existau.

¹¹ Adrian Gorun; Geopolitica, Geostrategie, Globalizare, (Targu-Jiu: Academica Brancusi, 2010), 64-65

¹² Gheorghe Vaduva, Strategie Integrala, (Bucuresti, 2003), 58

¹³ Gheorghe Vaduva, Strategie Integrala, (Bucuresti, 2003), 61

¹⁴ Adrian Gorun; Geopolitica, Geostrategie, Globalizare, (Targu-Jiu: Academica Brancusi, 2010), 83

¹⁵ Stockholm International Peace Research Institute

¹⁶ Stockholm International Peace Research Institute, YearBook 1974, p. 72

G. Chaliand și J. P. Răgeau demonstau rolul arcticii ca zona principală de influențare strategică pe scena mondială. Pericolul pentru SUA venea din Nord, iar Statele Unite trebuia să aibă capacitatea detectării, într-un timp record, a oricărui avion sovietic ce ar fi survolat spațiul din această direcție. Vor ajunge la o soluție – aceea de a detecta și a intercepta bombardierele sovietice în timp de 3 ore, prin colaborarea cu Canada, realizând linia DEW (Detection Earli Warning), aproximativ la 70 de grade Nord¹⁷.

În perioada anilor `50 s-au înregistrat progrese tehnologice fundamentale și anume: miniaturizarea bombelor nucleare și dezvoltarea unui nou vector care era adaptat special pentru încărcăturile explozive, transportabile, precum rachetă balistică, aceasta permițând înlocuirea vechiului vector, bombardierul.

Pierderea avantajului strategic al SUA în 1948, când URSS dezvolta și testează bomba nucleară, a condus la o tensionare și mai mare a relațiilor dintre cele două state, însă pe o perioadă relativ scurtă de timp, deoarece principiul distrugerii mutuale asigură și posibilitatea unui al doilea atac (răspuns) din partea ambelor părți, a echilibrat balanță de forțe militare, producând o relaxare treptată a relațiilor dintre părți¹⁸.

Americanii depun eforturi considerabile pentru a nu rămâne în urmă, însă primele lor modele (THOR și JUPITER) realizate în 1958 străbat doar 2500 km (cu deosebire de cele sovietice care făcuseră saltul de la 900 km/h la 6000 km/h). Este important de reținut că, în condițiile epocii, nu este posibilă interceptarea unei rachete lansate, iar cursa înarmării nucleare este puternic impulsivă de aceste condiții noi¹⁹: pentru că forța nucleară a celor două superputeri să fie credibilă, ea trebuie să fie capabilă de a atinge dintr-o singură lovitură toate obiectivele adversarilor – nodurile de comunicare, centrele populate, rampele de lansare²⁰.

Doctrina represaliilor masive fiind prima doctrină strategică a SUA, consemna faptul că raportul ofensiv – defensiv de forțe între Est și Vest s-au schimbat, iar doctrina era un răspuns la acea situație internațională. În cazul în care exista un atac al URSS sau al aliaților sai asupra SUA, acestea din urmă aveau posibilitatea de a ataca cu mijloacele pe care le considerau necesare vizând chiar distrugerea completă. Era ultima doctrină care consideră că un război nuclear ar putea fi câștigat și ca armă nucleară putea fi folosită și că armele convenționale pentru a câștiga războiul.

¹⁷ Adrian Gorun; Geopolitica, Geostrategie, Globalizare, (Targu-Jiu: Academica Brancusi, 2010), 65

¹⁸ Andrei Miroiu, Manual de relatii internationale, (Bucuresti: Polirom, 2006), 37

¹⁹ Adrian Gorun; Geopolitica, Geostrategie, Globalizare, (Targu-Jiu: Academica Brancusi, 2010), 66

²⁰ Adrian Gorun; Geopolitica, Geostrategie, Globalizare, (Targu-Jiu: Academica Brancusi, 2010), 66

Robert McNamara precizează poziția SUA față de un conflict nuclear, poziție sintetizată în doctrina riposteii graduale: în primul rând în blocul lor, SUA sunt singurele care decid utilizarea armamentului nuclear și în al doilea rând, arma supremă va fi folosită numai în situația în care amenințarea creată prin agresiune este foarte puternică²¹.

În anii '60 apare rachetă balistică lansată de pe mare, de pe submarine (Sea Launch Ballistic Missile – SLBM). Acestea schimbă percepția cu privire la un inevitabil război nuclear, deoarece până în momentul apariției SLBM-urilor se consideră că războiul putea fi câștigat dacă ataca primul bazele și rampele de lansare a rachetelor IBM (Intercontinental Ballistic Missile), dar după ce au apărut SLBM-urile, această concepție nu mai există. Odată cu apariția acestor noi vectori pe scena „câmpului de luptă”, posibilitatea de anticipare a contraatacului a scăzut enorm datorită lipsei de detectare a submarinelor purtătoare de încărcătură nucleară. Astfel că orice atac surprinză asupra bazelor nu ar înlătura pericolul de contraatac eficient a părții atacate pentru că nu poți distruge ceea ce nu vezi.

Datorită faptului că a exista de-a lungul timpului un progres tehnologic, SUA au elaborat „Flexible Response Doctrine” (Doctrina Răspunsului Flexibil), care a fost elaborată de Maxwell D. Taylor (în lucrarea „Uncertain Trompet”, 1957) și după câteva luni de Henry Kissinger.

Prin această doctrină se înțelegea faptul că în momentul unei eventuale agresiuni, SUA ar fi răspuns pe măsura respectivei agresiuni și în aceeași proporție. Pentru a aborda o eventuală negociere a dezarmării în bune condiții este important să dispui de cât mai multe bombe atomice și de cât mai mulți vectori posibili²².

Cu toate acestea, cursa înarmărilor se intensifică. Se intensifică în condițiile în care și americanii și sovieticii sunt tot mai convinși că vine vremea când aceste arme vor fi distruse fără a fi folosite vreodată. De remarcat că negocierile privind dezarmarea debutează totuși spre sfârșitul anilor '60²³.

²¹ Adrian Gorun; Geopolitica, Geostrategie, Globalizare, (Targu-Jiu: Academica Brancusi, 2010), 67-68

²² Adrian Gorun; Geopolitica, Geostrategie, Globalizare, (Targu-Jiu: Academica Brancusi, 2010), 67

²³ Adrian Gorun; Geopolitica, Geostrategie, Globalizare, (Targu-Jiu: Academica Brancusi, 2010), 68

	CSI	Statele Unite
ICMB (lansator continental)	925	550
Capete ICBM	5775	2000
Dintre care MIRV	5260	2000
SLBM (lansator submarin)	832	524
Capete SLBM	2696	3472
Bombardiere nucleare	100	209
Arme aeropurtate	1250	2900
Total vectori	1867	1239
Total capete	9537	8772

Sursa: Adrian Gorun, Geopolitica, Geostrategie, Globalizare, p. 68

5. Noi doctrine strategice americane post-război rece

După sfârșitul războiului rece, SUA au rămas o putere globală, iar preponderența lor politico militară a trebuit să facă față strategiilor de intervenție globală.

Nuclear Posture Review (Revizuirea Atitudinii Nucleare 1994), cercetează o încercare de reevaluare a rolului armelor strategice. Acest studiu a fost realizat în anul 1994 pe timpul primului mandat al președintelui Clinton. Documentul reafirmă importanța strategiei descurajării nucleare. Diferența de percepții cu privire la retragerea armelor din Europa existau între țările noi membre NATO și țările care erau membrii mai vechi ai NATO.

Spre deosebire de membrii mai vechi ai NATO, țările membre mai noi, considerau faptul că armele nucleare americane erau văzute ca un simbol important al garanției nato privind integritatea lor teritorială.

Datorită evenimentelor din 11 septembrie 2001, care au avut consecințe foarte importate asupra strategiilor de securitate ale SUA, mediul de securitate internațional au avut pagube majore în ceea ce privește politica externă și cea de securitate a SUA.

Casa Albă a făcut public documentul „Strategia pentru Securitate a SUA” care susținea faptul că strategia care există până atunci, care era bazată pe intimidare și constrângere era desuetă și de aceea SUA trebuia să identifice și să nu lase amenințările să se apropie de frontieră: „SUA vor menține o forță nucleară strategică suficientă pentru a descuraja orice potențial inamic care deține arma nucleară să acționeze împotriva intereselor noastre vitale. Așadar, vom conserva un arsenal de forțe nucleare de o mărime și putere suficiente să pună sub amenințare altfel de lideri militari și politici”²⁴.

²⁴ Noua Doctrina Americana elaborată în decretul presidential adoptat la 17 septembrie 2002, intitulat “Strategia de Securitate Națională a SUA”

Bibliografie:

1. **Gorun, Adrian;** *Geopolitica, Geostrategie, Globalizare*, Targu-Jiu: Academica Brancusi, 2010;
2. **Gorun, Adrian;** *Sociologia relațiilor internaționale. Tratat privind conceptele sociologice de bază, procesele și tendințele în relațiile internaționale*, Bucuresti: Editura Didactică și Pedagogică, 2010
3. **Harrington, Joseph F.; Courtney, Bruce J.;** *Relatii romano-americe 1940-1990*, Iasi: Institutul European, 2002;
4. **McCauley, Martin;** *Rusia, America si Razboiul Rece 1949 – 1991*, Iasi: Polirom, 1999;
5. **Miroiu, Adrei;** *Manual de relatii internationale*, Bucuresti: Polirom, 2006;
6. **Stockholm International Peace Research Institute**, YearBook 1974
7. **Strainu, Emil;** *Razboiul geofizic*, Bucuresti: Solaris Print, 2009;
8. **Vaduva, Gheorghe;** *Principii ale razboiului si luptei armate – realitati si tendinte*, Bucuresti: Univrsitatea de aparare Carol I, 2005;